

TEREZA CZ. DVOŘÁKOVÁ ONDŘEJ BERÁNEK NIKKARIN KAROLÍNA ČIŽKOVÁ

JAK SE DĚLÁ

CESTA ZA FILMOVÝM ŘEMESLEM PRO MALÉ I VELKÉ

ABCO

JAK SE DĚLÁ FILM

JAK SE DĚLÁ FILM

CESTA ZA FILMOVÝM ŘEMESLEM PRO MALÉ I VELKÉ

Napsali:

Tereza Cz Duořáková

Ondřej Beránek

Experimenty:

Karolína Čížková

Ilustrace:

Nikkarin

ARGO

Pro Františku, Šimona, Matouše a Olivera

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky.

MINISTERSTVO
KULTURY

© Argo, 2019

Copyright © Tereza Cz Duořáková, Ondřej Beránek, 2019

Illustrations © Nikkarin, 2019

Manuals © Karolína Čížková, 2019

ISBN 978-80-257-2999-1

Obsah

Co je to film? → **6**

Jaké filmy se natáčeji? → **8**

Kdo je filmový producent a producentka? → **10**

Co píší scenáristé? → **12**

Čím se trápí filmový režisér a režisérka? → **14**

Co dělají filmaři u kamery? → **16**

Na co myslí lidé s mikrofony? → **18**

K čemu jsou potřeba výtvarníci a architekti? → **20**

Kdy to nejde bez kostýmních výtvarníků a maskérů? → **22**

Jaký je rozdíl mezi herci a komparzem? → **24**

Než padne první klapka → **26**

Natáčí se! → **28**

Co jsou to speciální efekty? → **30**

Další pomocníci, bez kterých to nejde → **32**

Co je to záběr a co scéna? → **34**

Jak a proč se střihá film? → **36**

Co znamená zkratka VFX? → **38**

Co je potřeba, aby film pěkně zněl? → **40**

Před dokončením filmu → **42**

Konečně premiéra! → **44**

Jak se film dostane ke svému divákovi? → **46**

Proč se filmy posílají na festivaly? → **48**

Když byl film ještě filmový... → **50**

Rychlý výlet do filmové historie → **52**

Jak velká má být filmová kamera? → **54**

Dokumentární a animovaný film → **56**

Filmový průmysl dnes a zítra → **58**

EXPERIMENTY

Perspektivní trik → **60**

Brick film aneb LEGO animace → **62**

Natoč vlastní minifilm → **64**

Pixilace → **66**

Distribuce filmu → **68**

To nejlepší na konec: animační loutka → **70**

Kam ještě za dobrými filmy a kam s dobrými filmy? → 74

Jak rozumět anglickým titulům na konci filmu → 76

O autorech → 78

Co je to film?

Každý ví, co je to film, ale víme všichni, jak vysvětlit, co film je? Není to totiž vůbec tak jednoduché, jak by se mohlo na první pohled zdát. O tom, co je to film, už bylo napsáno mnoho učených knih. Knížka, kterou držíte v rukách, určitě nechce být tou nejučenější. Na druhou stranu doufáme, že bude dost chytrá na to, aby se z ní děti i dospělí dozvěděli co **nejvíce a co nejpřesněji o tom, jak se takový film vlastně vytváří** a také **jak se dostává k divákovi**.

Ale vraťme se k tomu, co je to, ten film. Jak jsme se už dozvěděli v knížce *Jak vznikl film*, na začátku stál **technický vynález**, který se rodil postupně a prosadil se před více než sto dvaceti lety. Kinematograf bratří Lumièrů byl – na rozdíl o Edisonova kukátkového filmu – úspěšný určitě také proto, že diváci mohli filmy sledovat společně v kinosále. Mohli sedět vedle sebe, držet se za ruku, když se báli, smát se spolu. A mohli si hned po skončení **promítání** povídat o tom, co je ve filmu pobavilo, nadchlo nebo co se jim nelíbilo.

Lidé při sledování filmu vlastně pokračovali v tom, co dělali odnepaměti – poslouchali **příběhy**, které si nejprve vyprávěli a později mohli i číst. S příchodem filmu se začali na příběhy také dívat. Pořád nás ale nejvíce zajímá **děj** a chceme vědět, jak to dopadne.

Dnešní film je v mnohém jiný, než byl dříve. Je většinou o dost delší, dražší, vzniká velmi dlouho, jeho děj je složitější. A na jeho výrobu spolupracuje spousta lidí, z nichž každý umí něco trochu jiného. Dohromady pak vytvoří třeba i nádherný dvouhodinový filmový příběh, o kterém si diváci budou povídat roky. Film už se nenatáčí na celuloidový filmový pás, ale zaznamenává se digitálně.

Stále ale platí to, co kdysi: nejlepší je jít se na něj podívat **s kamarády nebo s rodinou do kina**. Tam si ho užijeme do všech podrobností a opravdu soustředěně. Pokud tedy nesypeme popcorn kamarádovi za tričko!

V naší knížce se můžete dozvědět především to, **co už se musí odehrát předtím, než se na film v kině můžeme podívat**, a také **proč je v titulcích na konci filmu tolik jmen** a co někteří z těchto lidí u filmu dělají.

Jaké filmy se natáčejí?

Filmy s herci a s příběhem – tedy učeněji řečeno **hrané fikční filmy** – jsou mezi diváky ty nejoblíbenější. Právě proto, že všichni máme rádi příběhy, rádi se ztotožňujeme s hlavními postavami a prožíváme s nimi různá dobrodružství, obavy nebo radosti.

Filmaři si brzy po vzniku filmu uvědomili, co diváci chtějí, a začali jim hrané filmy s bohatým dějem nabízet. Při hledání příběhů se inspirovali **v knihách a v divadle**, vymýšleli ale i své vlastní náměty. Už před sto lety filmy označovali různými žánry, aby divák trochu tušil, na jaký film se jde podívat.

Mezi nejčastější **žánry** patří určitě komedie a drama. **Komedie** nás chce hlavně pobavit a najdeme v ní hodně legrace – v tom, co postavy říkají, jak se chovají a v jakých situacích se ocitají. Naopak **drama** je vážné a my s hlavními hrdiny prožíváme těžké chvíle, jsme v napětí, dožíváme se, chceme, aby naši hrdinové uspěli, vyhráli. Pokud je komedie o lásce, pak ji většinou označujeme jako **romantickou komedii**, pokud je ale o lásce drama, je to často takzvané **melodrama**.

Pohádku a fantasy asi nemusíme představovat. **Filmy pro děti a mládež** na rozdíl od pohádky a fantasy neobsahují zázraky a odehrávají se v běžnějším, známém prostředí, většinou jsou v nich hlavními postavami děti a dospívající.

Hodně oblíbený u diváků je **dobrodružný film**, který je založen na neobvyklých zážitcích postav a na překonávání různých překážek, často se v něm ocitáme na nějakém zajímavém místě či v nezvyklém prostředí, třeba v cizích krajích nebo mezi špióny. Pokud má dobrodružný film velmi rychlý spád a je v něm mnoho honiček a soubojů, můžeme ho označit za **akční film**.

Je to trochu zvláštní, ale hodně lidí chodí do kina proto, že se rádi bojí. Pro ně filmaři natáčejí velmi napínavé filmy zvané **thrillery**, ba i přímo děsivé filmy – **horory**.

Existuje ale i **mnoho dalších žánrů**: muzikál, rodinný film, western, katastrofický film, kriminální film a detektivka, sci-fi, groteska, historický film a retrofilm, k nimž patří i válečný film a životopisný film, a jiné. Hodně zajímavým příkladem filmu je **parodie**, která si dělá legraci ze známých filmových žánrů, třeba z akčního filmu.

Je dobré vědět, že dnešní filmové žánry nemají úplně jasné hranice a **často se míchají**. Některé filmy jsou komedií, pohádkou, a ještě dobrodružným filmem v jednom. Napadá vás nějaký příklad? Znáte třeba animovanou sérii pro děti *Já, padouch*?

Kdo je filmový producent a producentka?

Mnoho lidí si pod slovem **producent** představí tlustého pána v obleku, s doutníkem v puse, který má spoustu peněz a velké auto. Tak to bylo možná kdysi. Dnes může být producent mladý i chudý. Důležité je, že jsou **společně s režisérem nejdůležitějšími tvůrci filmu**. Producentka nebo producent je **hlavou a hybatelem vznikajícího filmu**. Stará se o něj od A do Z. Chce, aby ho vidělo co nejvíce diváků po celém světě. Věnuje mu několik let svého života. Film je její/jeho milovaným dítětem.

Na začátku je vždy nápad, který se napíše a stane se námětem. Prvotní **námět** může přinést producent, režisér, scenárista, ale také třeba herečka či herec, kteří touží po své vysněné roli. Producent, jehož námět zaujme, musí vymyslet, co všechno a jak se musí stát, aby za dva až tři roky přišli diváci do kina na slavnostní premiéru. Sestaví **tvůrčí tým**. Osloví scenáristu, aby napsal scénář filmu, a režiséra, který text převede do filmových obrazů a zvuků.

A protože o peníze jde „až u první řadě“, musí je právě producent sehnat. **Natočit film je totiž velmi drahé**. U nás stojí výroba filmu běžně mezi 20 a 80 milióny korun. Americké velkofilmy, jako třeba disneyovka *Na ulásku*, mohou vyjít i na několik miliard korun. Peníze na film může producent získat od **koproducentů**. To jsou často televize, filmová studia nebo producenti z jiných zemí. V Evropě, ale i jinde, je běžné žádat také o podporu státu, kraje či města, kde se film natáčí. Někdy film podpoří sponzoři nebo nadace.

Když se povede dát peníze dohromady, rozhodne producent o začátku výroby filmu. Pak je odpovědný všem partnerům, že film bude dotočen a představen divákům. Kdyby se něco nepovedlo a film zůstal nedokončený, byl by to pro producenta pěkný průšvih.

Producent ale není jen „oslíkem otřes se“, který celý film platí. Musí také hlídat, že film bude kvalitní a bude diváky bavit. Spolupracuje na námětu a scénáři, sleduje průběh natáčení, vyjadřuje svůj názor na dokončovaný film. Proto se začalo používat označení **kreativní producent** – tedy tvořivý producent.

Pokud film nakonec získá Oscara^{**} nebo aspoň Českého lva za nejlepší film roku, je to po zásluze právě producent, který ho jde převzít.

Co myslíte, musí producent umět dobře počítat?

* Sponzor poskytne finance a za ně získá ve filmu nebo jeho propagaci reklamu.

** Oscar – Cena americké Akademie filmového umění a věd – je nejslavnější filmové ocenění na světě, udělované každý rok v USA.

Co píše scenáristé?

Základním kamenem každého filmu je **scénář**. Je to film vyjádřený slovy. Obsahuje popis postav, děje a scén (tedy to, co je na plátně vidět) a dialogy postav a další zvuky (to, co je ve filmu slyšet). Říká se, že z dobrého scénáře může vzniknout špatný film, ale ze špatného scénáře dobrý film neuděláte.

Důležitý je **první nápad**. Ten se zrodí ve fantazii nebo ho najdete v knihách, v komiksu, v divadle nebo třeba v novinovém článku. Může vás inspirovat vlastní život nebo odkoukaná situace na ulici či v tramvaji. Nápad může přijít kdekoliv a kdykoliv. Vite, kde napadl spisovatelku J. K. Rowlingovou námět na kouzelnický svět Harryho Pottera? Ve vlaku při cestě do práce.

Protože napsat scénář trvá několik měsíců a producenti nemají čas dlouho číst, vznikají nejdříve kratší texty. Námět filmu a **synopse**, která popisuje žánr, kde a kdy se příběh odehrává, hlavní postavy, hlavní zápletku a poselství filmu. **Treatment** už obsahuje děj od začátku do konce tak, jak se bude na plátně odvíjet.

Významným partákem scenáristy či scenáristky je **dramaturg/dramaturgyně**. Člověk, který se dokáže na **scénář** podívat jinýma očima. Rozebere děj i postavy a upozorní scenáristu na věci, které do sebe logicky nezapadají nebo třeba zdržují vyprávění.

Většina diváků chce, aby příběh, a tím pádem i scénář, měl spád, byl napínavý a překvapivý. A chtějí také, aby příběh dobře dopadl a skončil **happyendem**.^{**}

V příběhu bývají nejdůležitější **postavy**. Těm hlavním se říká **hrdinové**, a to i když nic hrdinského nevykonali. Hrdina musí projít nějakým úvojem, získat důležitou zkušenost a většinou i dosáhnout cíle. Postavy mají svoje vlastnosti, názory a zájmy. Čím jsou prokreslenější a barvitější, tím jsou pro diváka i uvěřitelnější.

Scénář mívá tři hlavní části. Úvod neboli **expozice** nás seznámí s postavami a situací. Prostřední **konfrontace** popisuje hlavní zápletku. Více či méně šťastný konec přijde u **rozuzlení**.

Scénář neuznává náraz. Podle připomínek dramaturga, producenta a režiséra se píše další verze. Podle scénáře se často kreslí ještě obrázkový **storyboard**.^{***} Je to takový komiks s příběhem filmu, který pomáhá správně chápat záměr režiséra.

* Čti [trýtmnt].

** Happyend znamená v angličtině doslova šťastný konec. Čti [hepy end].

*** Doslova přeloženo je to něco jako tabule s příběhem. Čti přibližně [storybórd].

Čím se trápí filmový režisér a režisérka?

Mezi filmaři často slyšíte utip o tom, že u filmu platí **dvě pravidla**:

Pravidlo číslo 1: Maminka a režisér mají vždycky pravdu.

Pravidlo číslo 2: Pokud nemá maminka a režisér pravdu, platí pravidlo číslo 1.

Pokud je producent hlavou filmu, **je režisér jeho srdcem**. Každá jeho myšlenka je tepem, který pumpuje tvořivou krev do celého organismu, filmového štábu.

Režisér musí mít **velkou fantazii**. Už když čte scénář, vybavují se mu v hlavě obrazy a situace z filmu. V hlavě má takové malé kino, kde se mu promítá film v jeho představách. Někdy ale obrazy nepřicházejí nebo se mu zdají příliš jednoduché. Pak asi nemůže spát, chodí na noční procházky a **hledá inspiraci**.^{*}

Režisér musí svým kolegům umět svoji vizi hlavně dobře popsat. K tomu slouží **režijní explikace**, která vysvětluje, jak se bude film natáčet. Jak budou herečky a herci vypadat a **jak mají hrát**. Jestli se budou pitvornit a budou legrační, protože film je komedie, nebo budou v thrilleru drsní a divocí. Nebo budou hrdiny dramatu a mají hrát velmi přirozeně.

Režisér musí umět kameramanovi vysvětlit, jaký bude **styl kamery**. Budou záběry filmu klidné a dlouhé nebo budou rozhýbané a budou se rychle střídat? To významně ovlivní tempo děje a atmosféru scén. Režisér musí mít také představu o tom, jaká zazní **hudba**. Může ji nahrát jeden muzikant, ale i celý orchestr, jako tomu bývá u výpravných velkofilmů. Zaposlouchali jste se někdy do hudby *Pirátů z Karibiku*? Myslíte si, že ovlivnila váš zážitek z filmu? Režisér se radí s ostatními tvůrci, a ti mu přinášejí vlastní nápady a podněty. Ale je to právě on, kdo ve shodě s producentem **nakonec rozhoduje**, co poslouží vyprávění příběhu nejlépe.

Při přípravách a během natáčení musí režisér zodpovědět **miliony otázek** svých kolegů a udělat spousty rozhodnutí. Když se blíží natáčení, nervozitou už zase nespí, a když už usne, tak točí i ve snech.

Nejdůležitější fází vzniku filmu je pro režiséra natáčení, během něhož vede herečky a herce, aby naplnili jeho záměr. Po natáčení pracuje se střiháčem na střihu filmu a s mistrem zvuku na konečném zvukovém mixu. O tom všem se dočtete i v dalších kapitolách. Zkrátka musí být skoro u všeho a na uše se soustředit. A ostatní musejí mít opravdu pocit, že **má vždycky pravdu**.

Víte, jak se říká prvním filmu v životě režiséra? Je to **filmový debut**.^{**}

* Toto slovo pochází z latinského inspirare – nadechnout a znamená podnět, příchod tvořivého nadšení a schopnosti.

** Znamená francouzsky počátek, čti [debyt].

Co dělají filmaři u kamery?

Kameraman tvoří s režisérem během natáčení nerozlučnou dvojici. To, co si režisér představuje, musí kameraman dokázat kamerou zaznamenat. Pro každý záběr vymýšlí co nejpečlivěji správnou **kompozici**,^{*} **barevnost a světelnou atmosféru**.

Víte, že i ve dne je potřeba při natáčení sušit, aby vše vypadalo dobře a neměnila se světelná nálada během jedné scény? S nasučením kameramanovi pomáhají **osvětlovači**. Za pomoci velkých lamp jsou schopni v podzimní pošmourný den vykouzlit za okny slunečné letní odpoledne. Nebo opačně: vytvoří takzvanou **americkou noc**, kdy se točí ve dne, ale výsledek vypadá jako noční scéna.

V začátcích filmu stál kameraman u kamery sám a točil klikou. Dnes je pro natáčení nutný celý kamerový štáb. O to, aby se kamera při záběru správně hýbala, se stará **operátor kamery** neboli **šuenkr**. Za ostrý obraz ručí **ostříč** s pomocí dálkového elektronického ostření.

Asistent kamery sestavuje všechny díly kamery, vyměňuje objektivy a předává paměťové karty s natočenými záběry **správcí dat**. Ten je musí střežit jako oko v hlavě. Kdyby se totiž originální záznam vymazal nebo ztratil, muselo by se vše natočit znovu. Proto je potřeba rychle zálohovat data na další **počítačové disky**. Jeden celovečerní film zabere od desítek po stovky terabajtů.^{**}

Aby diváci mohli sledovat děj z různých pohledů, je potřeba další speciální technika a její obsluha. Náhled zařídí **kamerový jeřáb** nebo **dron**, tedy dálkově řízený urtulniček s kamerou. Krásné záběry z dronu najdete třeba ve filmu *Jurský svět*. Kvůli plynulému pohybu musí **gripáci** postavit lehké koleje a kameru po nich tlačit na vozíku, kterému se říká **dolly**. Pro plynulou chůzi či běh s kamerou si kameraman oblékne speciální postroj na tělo – **steadicam**,^{***} který zabrání roztřesení obrazu.

Jak vidno, kolem kamery je pěkně rušno a stará se o ni s láskou mnoho lidí. Aby taky ne, kamera je při natáčení doslova **středem filmového vesmíru**. Za kamerou mnoho lidí stále něco připravuje a řeší. Před kamerou se potkávají herečky a herci na filmové scéně a kamera je pak navěky (když data vydrží a střihač je nevystřihne) zachytí ve filmu.

* Kompozice určuje pravidla rozmístění herců a předmětů v obraze tak, aby vše působilo, jak má, a nic nerušilo.

** 1 terabajt = 1000 gigabajtů. Pro srovnání, na disk DVD se vejde takových gigabajtů jen necelých pět.

*** Steadicam můžeme přeložit jako vyrovnaná kamera. Čti [stedykem].

Na co myslí lidé s mikrofony?

Říká se, že **do roku 1928 byl film němý**. Není to úplně pravda, při projekci v kině doprovázel film běžně komentátor, klavírista, gramofon nebo i celý orchestr. V říjnu 1927 ale uslyšeli diváci v New Yorku promluvit herce přímo z filmu *Jazzový zpěvák*. Jeho první slova zněla: „Počkejte chvíli, ještě jste nic neslyšeli...“ Na rozdíl od předchozích pokusů se zvukovým filmem tento dobyl celý svět. Od té doby zvuk nerozlučně doplnil obraz. Nastala doba zvukového filmu a na natáčení se začali pohybovat lidé s mikrofony.

Ne náhodou se film označuje jako **audiovizuální dílo**. Vizuální znamená zrakový a slovo audio označuje právě sluch. Zvuk, který slyšíme, je tedy **důležitou součástí filmu**. A nejde jen o **promluvy herců**. Svou roli hrají i zvuky prostředí a předmětů – **ruchy** a **hudba**, jež má velký vliv na to, jak film unímáme. Ve filmu Jacquese Tatiho *Můj strýček* se skoro nemluví a vše se dozvíme z obrazu, hudby a hlasitých ruchů.

O záznam zvuku se stará **mistr zvuku** a jeho tým. Zvuk se nahrává podobně, jako když si nahrajete písničku do mobilu, ale používá se k tomu velmi kvalitní záznamové zařízení a také různé mikrofony. Při natáčení sedí mistr zvuku se sluchátky a napjatě poslouchá, jestli vše dobře zní a zda neslyší nic, co by ve scéně být nemělo. Běda, kdyby se někde uzadu chichotaly kostymérky!

Jeho pomocníkem je **mikrofonista**. I ten musí mít dobrý sluch, ale hlavně silné paže. Během natáčení totiž drží nad hlavami herců mikrofon na dlouhé tyči, které se u filmu přezdíívá tágo. Mikrofon musí být namířen správným směrem, blízko hlav a zároveň mimo záběr kamery. Někdy se od kamery ozve hlasitě: „Mikro u obraze!“ a záběr se musí opakovat.

Pokud jsou herci daleko od kamery a mikrofonista by byl v kameře vidět, používají se **mikroporty**. Jsou to malé speciální mikrofonky s dálkovým přenosem zvuku schované u kostýmech herců.

Mistr zvuku se snaží použít ve filmu hlavně originální zvuk přímo z natáčení. Označuje se jako **kontaktní zvuk**. Je přirozený a odpovídá pohybu rtů hereček a herců.

Někdy ale není možné kontaktní zvuk využít. Třeba když se natáčí historický film, ale nad hlavami štábu se prohání letadla, a ta do středověku prostě nepatří. Pak se točí zvuk jen pomocně a později ve studiu herci znovu namluví, co už jednou říkali při natáčení, přičemž se musejí přesně trefit do pohybů vlastních úst. Této práci se říká **postsynchrony**.

K čemu jsou potřeba výtvarníci a architekti?

Každý film se odehrává ve svém vlastním světě. Jaké bude prostředí v tomto světě, vymýšlejí **filmoví architekti**. Musejí vědět, jak vypadala města, vesnice a krajina v historii nebo jak vypadají dnes na druhém konci světa. Dokážou si představit, jak by mohl vypadat svět v budoucnosti nebo třeba ve vesmíru. Znáte filmovou sérii *Náurat do budoucnosti*, která se odehrává v 19., 20. a 21. století?

Na některých filmech, třeba pohádkách, sci-fi a fantasy, pracuje také **výtvarník** či **výtvarnice filmu**. Jsou důležití i pro kreslený a loutkový film. Vytvářejí ilustrace prostředí, postav a předmětů. Podle těchto obrázků potom filmový architekt navrhuje podoby filmových prostředí a dekorací. Film tak dostane jednotný a originální styl. Podívejte se třeba na *Hrátky s čertem*. Není těžké poznat, že výtvarníkem filmu byl Josef Lada.

Už ze scénáře je jasné, že film se bude natáčet v různých filmových prostředích. Když filmaři vyrazí na skutečné místo, říkají mu **reál** nebo později při natáčení **lokace**. Tato místa vyhledávají a zařizují **lokační skauti**. S běžnými skauty mají společné to, že se nebojí ulézt ani do hustého lesa. Výhodou reálu je, že vypadá přirozeně a zabydleně.

Pokud nějaké prostředí nelze najít, neexistuje nebo by jeho pronájem byl moc drahý, zavře se štáb do prostorné haly – **ateliéru** neboli **filmového studia**. A tam si filmaři dané místo vytvoří sami pomocí dekorací a rekvizit.

Prostředí se dále dělí na **interiér**, který označuje vnitřní prostory, jako je byt, třída či hospoda (ať už v ateliéru, nebo v reálu), a **exteriér**, tedy opravdové prostory venku.

Dekorace staví podle návrhů architekta **filmová stauba**. Parta šikovných řemeslníků umí vyrobit historické budovy nebo celé ulice a náměstí. Zvenku vypadají domy úžasně, jen se do nich nastěhovat. Když ale projdete dveřmi dounitř, zjistíte, že na druhé straně jsou jen podpěry a prkna.

Dekorace je potřeba vhodně zaplnit předměty každodenního života – rekvizitami. To mají na starosti **rekvizitáři**, kteří seženou cokoli od starého kočáru až po luxusní sporták. Anebo to podle návrhu architekta vyrobí.

Souborně se celé této tvůrčí práci říká **filmová výprava**. Velká filmová studia a televize si zajímavé rekvizity schovávají a používají je znovu a znovu v dalších filmech. Skladují je spolu se starými kostýmy ve velkých halách, kterým se říká **fundusy**.

Kdy to nejde bez kostýmních výtvarníků a maskérů?

Šaty dělají člověka. Tak praví staré přísloví a u filmu to platí dvojnásob. Už víte, že jednotný výtvarný styl filmu tvoří architekt a výtvarník. Jejich blízkými spolupracovníky jsou **kostýmní výtvarníci** a **umělečtí maskéři**.

Každá postava filmu je něčím svá. Po diskusi s režisérem, kameramanem a výtvarníkem připraví kostýmní výtvarník či výtvarnice **návrhy a skici kostýmů**. Také pro ně je důležité vědět, v jaké době a zemi se děj filmu odehrává. Kostýmní výtvarníci milují pohádky a historické filmy plné krásných a načančaných kostýmů. Vědí, co se v jaké době nosilo a z čeho se šaty šily.

Styl kostýmů ovlivňuje i to, co postava dělá a jak žije. Jinak vypadá žebrák a jinak rozmazlená královská dcera. Důležité je také celkové barevné ladění filmu nebo scény. Představte si ulici plnou spěchajících lidí v šedivých kostýmech, a najednou se v záběru objeví žena v červených šatech. Divák se na ni okamžitě zaměří a je jasné, že bude v příběhu důležitá. Až uvidíte film *Modrý tygr*, ušimněte si, jak tygr ovlivňuje oblečení hrdinky Johanky.

Stejně tak je pro postavu důležité, jaký **účes** nosí. Jak budete unímat pihovatou uličnici se zrzavými copy a jak tichého hochu s pečlivě zastřiženými vlasy? O úpravu vlasů a líčení obličeje se stará **umělecký maskér či maskérka** a jejich tým **maskérů**. I oni musejí znát vývoj lidské krásy v dějinách.

Velmi často se pro herečky a herce využívají **paruky** a nalepovací vousy a kníry. I plešatá hlava se dá vytvořit jinak než ostříháním. Slouží k tomu speciální latexové náuleky, které si možná pamatujete z filmu *Jak se točí rozmarýny*. Když se herec ve filmu opravdu ostříhá dohola, musí se tato scéna točit až jako poslední. Maskérky se starají také o napodobeniny zranění a změny obličeje, třeba stárnutí postavy.

Velkou výzvou v práci kostymérů a maskérů jsou **výpravná sci-fi a fantasy**, ve kterých se často pohybují bytosti z budoucnosti nebo z jiných světů. Můžete se podívat, jak se to maskérům povedlo v původní *Planetě opic*. V současnosti se ale tyto postavy většinou dotvářejí na počítači, jak si připomeneme ještě v kapitole o vizuálních efektech.

Víte, kolik času stráví herec mimozemské bytosti v maskéřně před natáčecím dnem? I několik hodin. Maskéři často **ustávají z celého štábu nejdřív**. Stejně tak kostyméři, když musejí obléct všechny herce třeba pro velkou pohádkovou scénu.

Jaký je rozdíl mezi herci a komparzem?

Určitě víte, že **filmoví herci** jsou lidé, kteří ve filmu hrají jednotlivé role: roli krásky, bojovníka, staré dámy nebo detektiva... Herce je totiž ve filmu nejujíce vidět. Na jejich výběru hodně záleží, aby se film povedl tak, jak si jeho tvůrci představovali. Proto se na velké role dělávají **konkurzy**, v nichž se pečlivě vybírá z mnoha lidí.

Vedle velkých, **hlavních rolí** jsou skoro v každém filmu i **role vedlejší**, tedy trochu menší, ale pořád velmi důležité. Vedlejší role může být dokonce pro herce zajímavější než ta hlavní. Ne náhodou může herec získat Oscara i za ztvárnění vedlejší role.

Ve filmech se ale často objevují ještě postavy, které pronesou jen pár vět. Těm se říká **epizodní role**, přesto je ale někdy hrají docela známé osobnosti. Takovému účinkování se říká **cameo**.^{*} Víte, že třeba autor komiksů Stan Lee^{**} se objevil ve všech filmech studia Marvel? Poslední skupina herců, **komparz**, ožívuje filmové prostředí – přecházejí třeba po ulici nebo jako vojáci bojují v nějaké bitvě.

Mnoho z nás touží být hercem nebo herečkou, protože v nich vidíme bohaté, úspěšné a **slavné filmové hvězdy**, jež zná celá země a někdy i celý svět a mají hodně fanoušků. Představujeme si, jaké by to asi bylo, být takhle slavný, bohatý a oblíbený. Skutečnost ale není uždycky tak růžová. Opravdu známi herci se musejí pořád kontrolovat a ovládat, aby neřekli na veřejnosti něco nevhodného. A na každého otravu musejí být hodní, aby si lidé nemysleli, že jsou nafoukaní.

Kromě hraných filmů hrají herci také v **animovaných filmech**, i když v nich většinou slyšíme jen jejich hlasy. A herci samozřejmě vystupují také v divadle, v rozhlase, v televizi, na internetu a poskytují hlas v dabingu cizích filmů. Mnoho z nich dělá všechny tyto práce, někteří se ale specializují třeba jen na divadlo nebo jen na film.

Ve filmu se můžeme setkat i s herci, kteří vlastně vyškolenými profiky nejsou. Jde o takzvané **neprofesionální herce**. Tvůrci filmu si je vybrali proto, jak vypadají nebo jak se chovají ve skutečném životě. Hercem se pak na chvíli může stát žák základní školy nebo třeba prodavačka ve vaší ulici.

A hercem může být i **cvičené zvíře**! V minulosti existovaly i opravdové zvířecí hvězdy, třeba německý oučák Rin Tin nebo kolie Pal, která si zahrála Lassii ve stejnojmenném filmu.

A jakou postavu ve filmu byste si chtěli zahrát vy?

* Čti přibližně [kameou].

** Čti [sten li].

